

PROPOSTA DE FITXA TÈCNICA PER A LA BANDERA ESTELADA
PROPOSTA DE REGLAMENTACIÓ PER A LA SENYERA I LA BANDERA ESTELADA

BARCELONA, JUNY DE 2017

PROPOSTA DE FITXA TÈCNICA PER A LA BANDERA ESTELADA

▼////☆ JOAN-MARC PASSADA I JORDI AVIÀ ▼////☆

Joan-Marc Passada i Casserres és escriptor i president de la fundació Reeixida des d'on impulsà el centenari de la bandera estelada, el 2008. **Jordi Avià** és dissenyador gràfic editorial i es belluga pel món de l'art. Ambdós són activistes culturals i coautors, junt amb Oriol Falguera i Josep Porter-Moix, de la Bandera Negra del Tricentenari de 1714.

CONSIDERACIONS PRÈVIES. VEXIL·LOLOGIA: BANDERES I SÍMBOLS

La vexil·logia és la disciplina que estudia i fixa les banderes. Abasta tant els aspectes històrics, semiòtics i protocolaris, com els visuals.

Entenem per bandera, un tros de tela fixat en un pal que representa un concepte, una persona o una comunitat de persones. Ara bé, en cada cas, sigui la bandera d'una entitat política o d'una altra naturalesa, les normes d'ús poden variar enormement. Per exemple, la reglamentació de la bandera dels Estats Units d'Amèrica preveu des de la manera com ha de ser destruïda si, es troba en mal, estat a la quantitat precisa de moviments que calen per al seu correcte hissat. Depenent doncs, de factors culturals i històrics, una bandera pot anar acompanyada d'una pila de reglamentacions o bé disposar d'una legislació mínima que només consideri les normes essencials. Ensenyes nacionals com l'esmentada o, per exemple, la del Brasil¹, responen a criteris d'una altra època i a una tradició protocolària específica i diferent a la nostra, sovint empetada de protocols de naturalesa militar. Una bandera és un element simbòlic, i els símbols, el llenguatge simbòlic, és important perquè transmet un munt d'informació concentrada i, per tant, creiem que requereix certa atenció.

Pel que fa a la nostra estelada, pensem que cal precisar i fixar les seves característiques redactant una normativa que hauria d'incloure el mínim d'especificacions, d'acord amb el nostre tarannà i a una tradició que per motius històrics i culturals no ha creat un corpus vexil·lològic consistent. Els aspectes que s'en podrien regular – a banda de la proporció, el disseny i la composició cromàtica – podrien ser els relatius al plegat, l'hissat, el senyal de dol, l'ordre i la col·locació entre d'altres. Aquesta normativa adquiriria un sentit més ple si en el futur l'estelada gaudís d'alguna mena de reconeixement oficial.

1. La bandera del Brasil va ser refeta el 1992 afegint-ne quatre estrelles, que representen els 4 nous estats creats aquell any (Amapá, Roraima, Rondônia i Tocantins), i corregint-ne la posició de les contel·lacions visibles el 15 de novembre de 1886, a les 8.30 h. a Rio de Janeiro, d'acord amb càlculs astronòmics actuals.

1 L'ESTELADA. ASPECTES HISTÒRICS DESCRIPCIÓ, CONSTRUCCIÓ I FITXA TÈCNICA

L'ESTELADA. ASPECTES HISTÒRICS

INTRODUCCIÓ

Gairebé totes les banderes del món, tant les oficials com les històriques, tenen una definició vexil·lològica que en permet la correcta reproducció. La responsabilitat de la redacció sol anar a càrrec d'organismes acadèmics competents que posteriorment reben la validació oficial a través d'un decret governamental que vetlla pel seu correcte compliment o la seva eventual modificació. Aquesta definició es tradueix en una fitxa tècnica que descriu la bandera, especificant-ne la mida, la composició, la cromàtica, les seves aplicacions, el protocol i, si s'escau, la seva actualització. Un cop fixada aquesta descripció, la fitxa es fa pública facilitant la correcta reproducció de la bandera.

EL CAS DE L'ESTELADA, LA BANDERA INDEPENDENTISTA CATALANA

Actualment, la bandera estelada no compta amb cap fitxa tècnica. De fet no n'ha tingut mai cap en els més de cent anys d'història, donant peu a múltiples variants, mides, colors i tons. La seva definició al diccionari és del tot recent (2014). L'expert vexil·lòleg, Josep Porter i Moix, la va descriure així: «Bandera groga amb quatre faixes vermelles i un triangle a l'asta que té al mig una estrella de cinc puntes, símbol del moviment per la independència de Catalunya o dels Països Catalans».

Avui dia, la popularitat i l'ús de l'estelada, fabricada arreu del món, amb múltiples formats i composicions, ha evidenciat que un potent element comunicatiu gràfic com aquest, precisa d'una reglamentació que n'asseguri la correcta reproducció i n'eviti interpretacions errònies.

UNA BANDERA NO TAN PROVISIONAL. ANTECEDENTS EN LA FIXACIÓ DE L'ESTELADA

L'estelada va néixer fa cent anys com un símbol que mostrés explícitament la voluntat emancipadora dels catalans, superant la bandera històrica de les quatre faixes dels comtes de Barcelona.

L'antic senyal del casal de la corona catalanoaragonesa, no sempre va ser tan popular, ni tampoc fou bandera oficial, com en l'actualitat. Si bé va ser usada durant l'expansió catalana al sud i cap a la Mediterrània (XIII-XIV), la seva presència anà minvant fins al punt que mai no aparegué en el conjunt d'estendards austriacistes de la Guerra de Successió (1705-1715). La preeminència se l'endugueren la bandera de Sant Jordi

(Generalitat), la de Santa Eulàlia (Consell de Cent de Barcelona) i les banderes dels regiments i milícies de la Coronel·la, entre altres forces anti-borbòniques ².

A finals de segle XIX, la Renaixença política recuperà l'orgull de la senyera reial com a emblema polític representatiu del catalanisme. Això darrer i la irrupció del republicanisme i l'independentisme que reclamaven visibilitat, propicià l'aparició de noves banderes. D'entrada fou a través de la bandera dels partidaris catalans de la primera república federal espanyola (1874), que presidí aquell mateix any, l'efímera proclamació de la república catalana per part del president de la Diputació de Barcelona, Baldomer Lostau. La bandera, de tres faixes: blava, groga i roja, que es conserva al Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, ja incloïa elements republicans i maçons, com el blau i les estrelles en les faixes superiors i inferiors.

Aquesta simbologia és manllevada dels revolucionaris francesos i americans. La bandera en què s'inspirà l'estelada, com és ben sabut, fou la cubana de l'estrella solitària. L'estelada catalana neix el 1915, anys després de la recuperació de la senyera durant la Renaixença. En un article de premsa de 1918, en Vicenç Albert Ballester, creador de l'estelada, ja defensava davant dels qui que només volien la senyera, la preeminència de la bandera del triangle i l'estrella. Quan el partit Estat Català l'adoptà com a bandera pròpia (1922) la seva èpica i popularitat augmentà. A l'exili cubà, durant la dictadura primoriverista, Josep Conangla, ponent de la constitució provisional de la República Catalana, en el seu article 3, inclou l'estelada com la bandera oficial de la futura Catalunya independent. Amb la proclamació de la república catalana el 1931, Josep M. de Sagarra n'elabora l'himne nacional («*El cant del Poble*»), on diu que «(...) voli sobre el front l'estel, de la senyera...».

L'estelada, com veiem, va estar a punt de convertir-se en la bandera de la República catalana. Per consegüent, com en totes les banderes oficials, s'haurien adoptat les formalitats vexil·lològiques i tècniques pròpies de tot emblema nacional. Els autors d'aquesta proposta, considerem que cal fixar els paràmetres de la bandera estelada catalana i establir una fitxa tècnica.

2. Aquestes banderes foren requisades i destruïdes després de la guerra. A resultes d'aquest espoli, de moltes d'elles ni tant sols se'n coneix el disseny, fet que les fa irrecuperables.

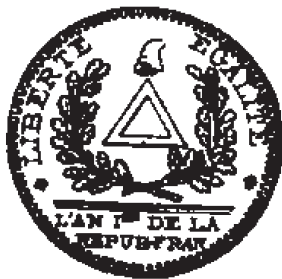
▼ Triangle equilàter a l'asta, amb una estrella al mig

La bandera estelada neix de la bandera cubana, que representava la lluita victoriosa contra l'imperi espanyol. Els elements que la formen tenen una raó de ser: remeten als postulats republicans i d'alliberament nacional. Es tracta, doncs, d'una ensenya de clara significació revolucionària. Les faixes (barres) existents, tant en la bandera antillana com en la catalana, facilitaven afegir a la senyera els elements de la bandera cubana: l'estrella de l'estat lliure i el triangle equilàter dels tres valors republicans; llibertat, igualtat i fraternitat. Però un error inicial va fer que l'estelada fos mal reproduïda des de la primera versió impresa. El triangle equilàter (tres costats iguals) es convertí en isòsceles (dos costats iguals i un de superior als dos primers), reduint-ne així, la mida i la visibilitat en voleiar. També va perdre la representació simbòlica dels tres principis republicans en igualtat d'importància representats pel triangle equilàter. Aquest error no fou esmenat i així va continuar, reproduint-se fins avui. Igualment, l'estrella perdé la correcta orientació, proporció i ubicació, de manera que aquesta alteració ha arribat fins avui amb una carta de naturalesa que els autors volem discutir.

Així, doncs, creiem que el triangle ha de ser equilàter, i pel que fa a l'estrella, cal que es situï construït a l'interior d'un pentàgon regular amb la punta a la part superior.

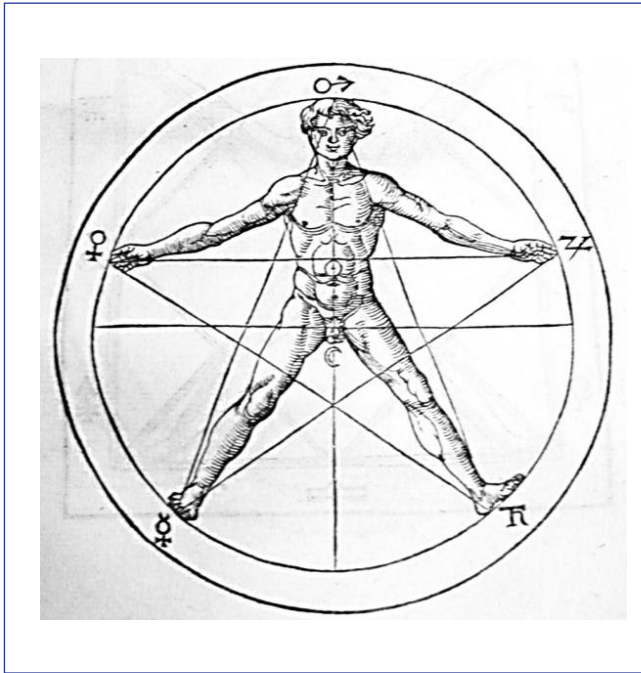
▼ Proporció de bandera 1:2.

Les dimensions de les banderes nacionals són variables: des de la proporció 1:1 de la bandera suïssa fins a la de Qatar, que és de 11:28. Tanmateix, moltes banderes europees mantenen la proporció 2:3 com ara les banderes espanyola i francesa, o 1:2 com la britànica. El format 1:2 indica que la llargada de la bandera és el doble que la de l'alçada, mentre que el format 2:3 indica que per cada 2 mesures de l'alçada n'hi ha d'haver 3 de llargada. La proposta de fitxa tècnica per a l'estelada és dotar-la d'una proporció 1:2. Amb aquest format el triangle equilàter ocupa correctament una mica més d'un terç de la bandera i no la meitat, com passaria dins d'un format 2:3. La correcció doncs, no és pas modificar el símbol de la igualtat (el triangle equilàter) reduint-lo, perquè hi càpiga dins d'una bandera de mida 2:3, sinó dotar la bandera de la mida vexil·lològica prevista per a casos com aquest.

El triangle equilàter té els tres costats iguals, és un símbol maçònic i el seu significat remet als tres principis republicans: llibertat, igualtat i fraternitat, representats en la mateixa proporcionalitat geomètrica.

Il·lustració: Segell i moneda de la República francesa que contenen el triangle maçònic.

L'estrella de cinc puntes, coneguda per pentagrama, estel pitagòric o pentangle, és un antic símbol usat ja pels mesopotàmics. Pitàgores ja coneixia la relació del pentagrama amb el número auri. Per aquest motiu, es vincula amb la proporció divina i és símbol de saviesa, harmonia, perfecció i representació dels éssers vius i del creixement orgànic, ja que és present en l'estructura de nombroses flors i alguns animals, per exemple, l'estrella marina.

També se l'associa als cinc sentits, i per tant a l'home. A l'edat mitjana apareixen nombroses representacions d'una figura humana inserida dins d'un pentàgon.

En vexil·lologia, també representa l'estat independent, associat als valors humanistes republicans.

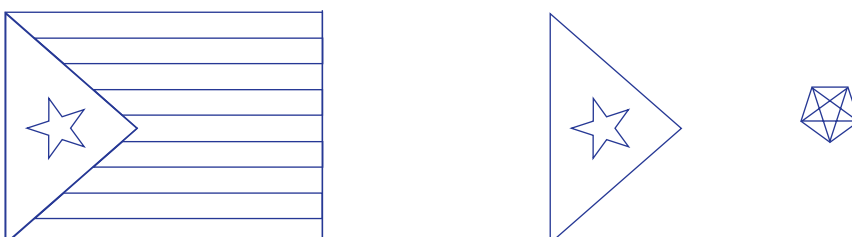
És important remarcar que l'estel ha de tenir la seva punta cap amunt. Per contra, l'estel invertit s'associa al mal.

Il·lustració: Cos humà dins un pentagrama del llibre d'Agrippa de Nettesheim, De occulta philosophia libri tres.

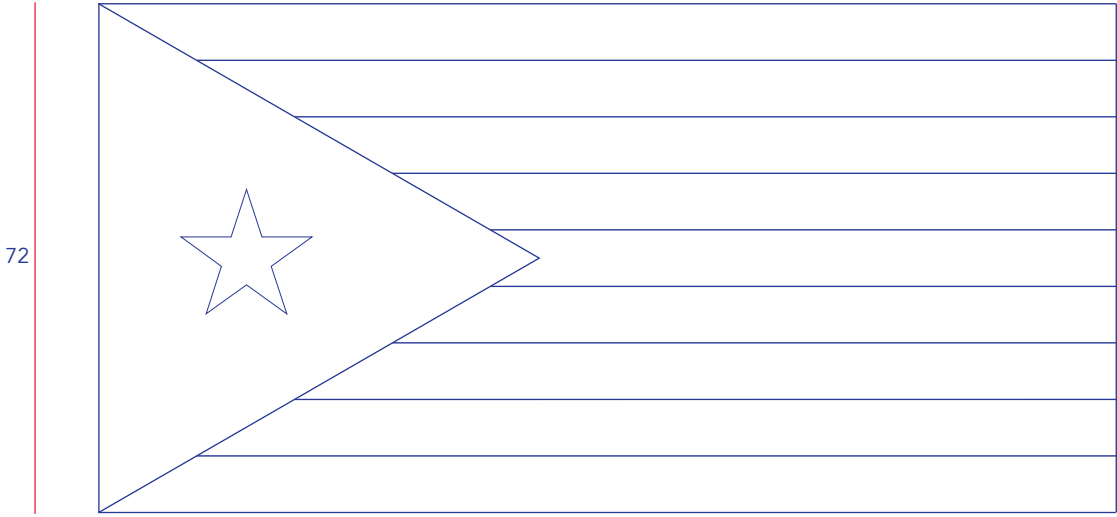
Triangle equilàter: tres costats iguals i estrella ben col·locada. Pentàgon i pentagrama associats a l'humanisme.

Triangle isòsceles: dos costats iguals i estel inclinat. Pentàgon i pentagrama invertit, símbol associat al mal.

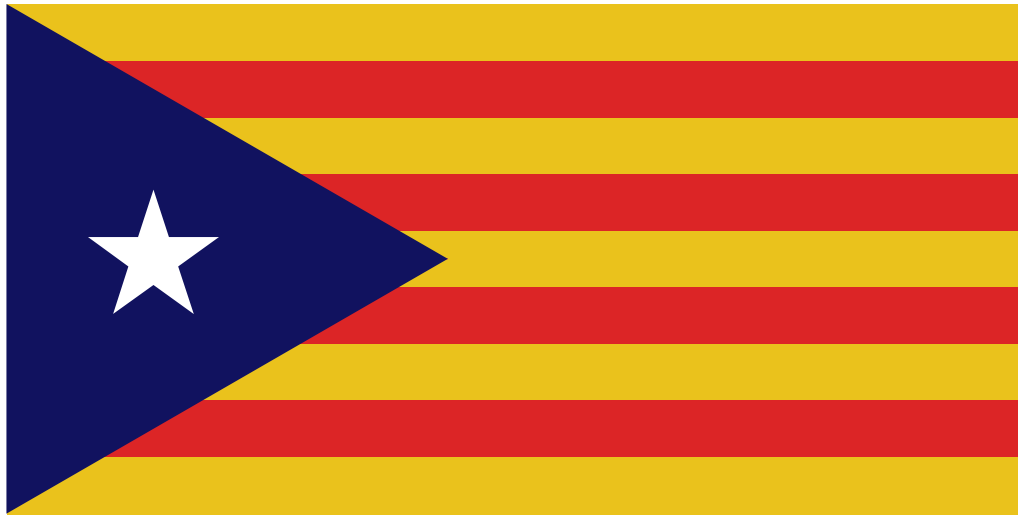

Proporció de la bandera estelada. 1:2

▼ Cromàtica

Els colors de la bandera són els de la bandera reial catalana, quatre faixes vermelles (gules) i cinc de grogues (or). Triangle blau (atzur) i estrella blanca que provenen de la bandera cubana (en la bandera cubana, però, el triangle és vermell, les faixes són blanques i blaves, i l'estrella blanca)

Paleta cromàtica

Blanc

Roig

CIELAB: 49 (L) 67 (a) 53 (b)
Pantone: 485
CMYK: 8/97/100/1
RGB: 220/41/30

Groc

CIELAB: 85 (L) 9 (a) 92 (b)
Pantone: 116
CMYK: 0/19/100/0
RGB: 225/203/0

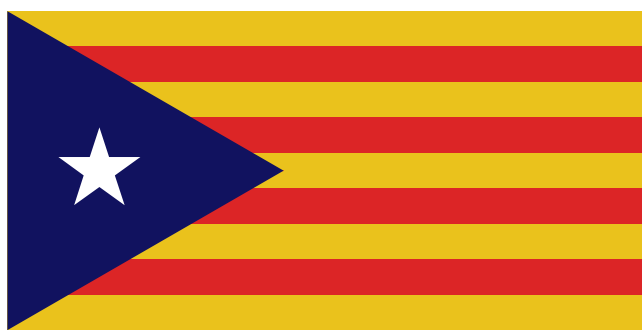
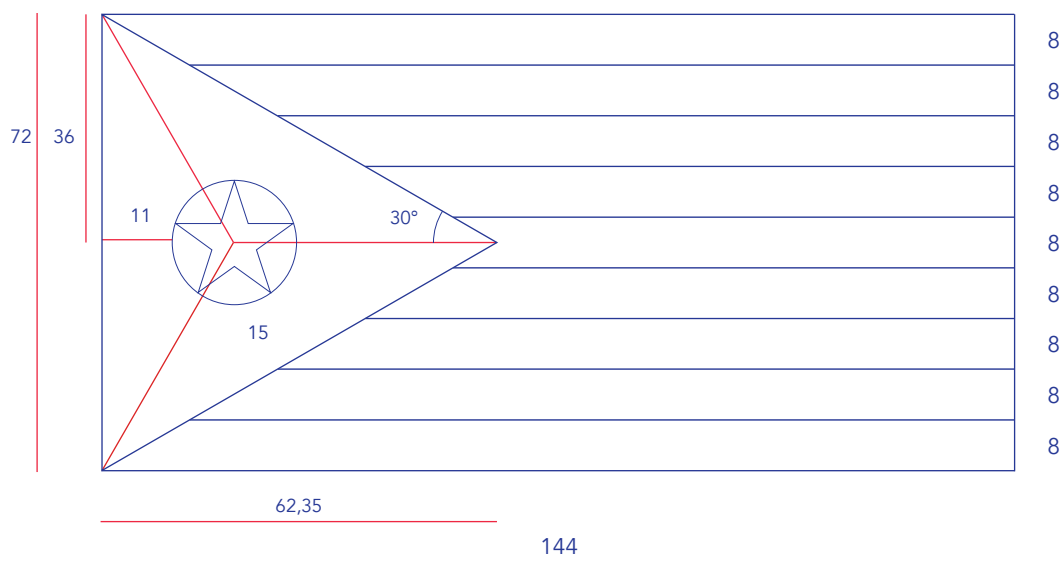

Blau

CIELAB: 10 (L) 22 (a) -39 (b)
Pantone: 2765
CMYK: 100/100/30/39
RGB: 25/16/81

Fitxa tècnica / Construcció de la bandera estelada / 1:2

Dissenyada per Vicenç Albert Ballester / 1918

Blanc

Roig
CIELAB:
49 (L) 67 (a) 53 (b)
Pantone: 485
CMYK: 8/97/100/1
RGB: 220/41/30

Groc
CIELAB:
85 (L) 9 (a) 92 (b)
Pantone: 116
CMYK: 0/19/100/0
RGB: 225/203/0

Blau
CIELAB:
10 (L) 22 (a) -39 (b)
Pantone: 2765
CMYK: 100/100/30/39
RGB: 25/16/81

Significat dels elements

Faixes vermelles sobre fons groc: provenen de la senyera reial dels comtes-reis de la corona d'Aragó

Triangle equilàter que simbolitza els tres principis republicans: llibertat, igualtat i fraternitat.

Estrella de cinc puntes: remet al número auri, a l'humanisme i és símbol també de l'estat independent i la llibertat.

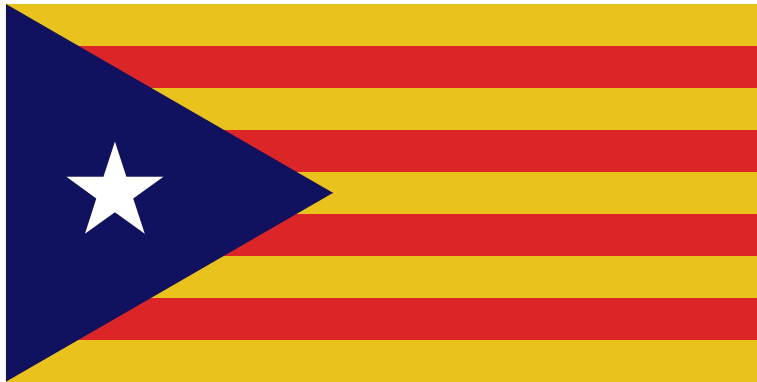
Significat dels colors

El groc i el vermell provenen de la senyera reial. El blau i el blanc, de la bandera cubana que alhora venen dels colors revolucionaris de la bandera francesa i nordamericana.

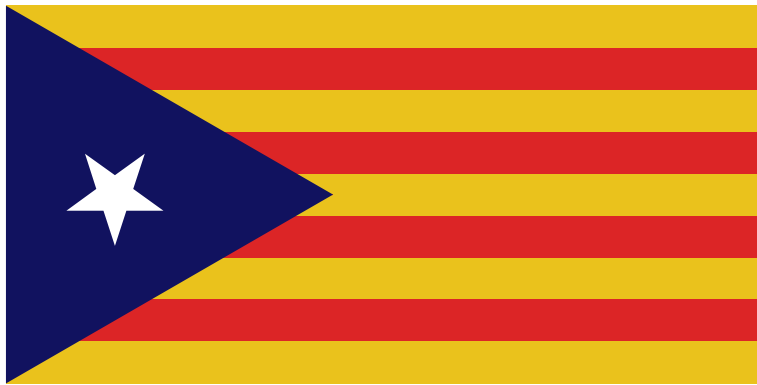
2 L'ESTELADA. ALGUNES PROPOSTES DE PROTOCOL

▼ **Protocol: Disposició en l'asta**

La bandera es col·loca a l'asta pel costat del triangle i amb la punta de l'estrella cap per amunt

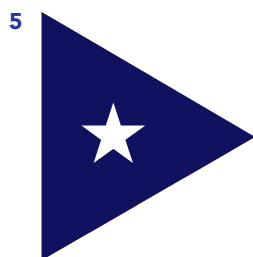
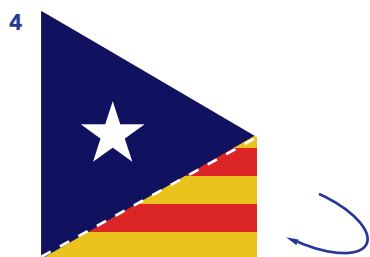
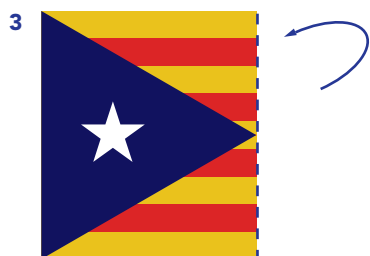
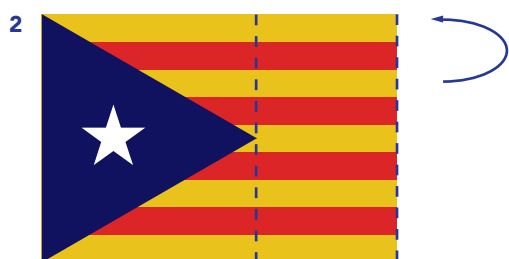
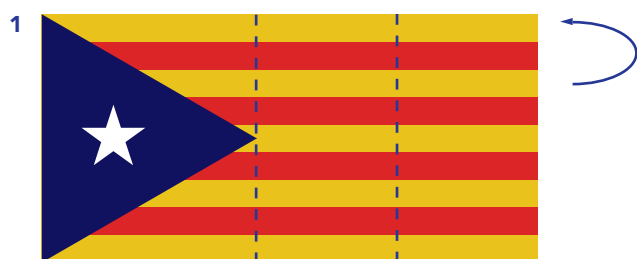

Bandera invertida. La punta de l'estel mira cap per avall

▼ **Protocol: Plec de l'estelada**

La bandera es plega en cinc moviments, en referència a les cinc puntes de l'estrella pitagòrica, fins a deixar visible únicament el triangle i l'estrella

▼ Protocol: Bandera de dol

Es cobreixen les faixes amb un rectangle de color negre en senyal de dol. Només resten visibles de la bandera original, el triangle i l'estrella, símbols de l'anhel de llibertat del poble català. Es podria usar aquesta variant de bandera en cas d'un esdeveniment luctuós. La bandera de dol fou usada als anys trenta del segle xx per Estat Català.

Estelada de dol cobrint el taüt d'un dels germans Badia, i una altra col·locada a l'indret on foren assassinats el 28 d'abril de 1936.

3 PROPOSTA D'ÚS
DE BANDERES DE LA REPÚBLICA CATALANA

LES BANDERES DE LA REPÚBLICA CATALANA BANDERA CIVIL, BANDERA D'ESTAT I BANDERES HISTÒRIQUES

Davant l'eventual cas de creació d'un estat català independent, Catalunya podria oficialitzar més d'una bandera nacional com succeeix en alguns països. Estats amb dues variants de banderes oficials són, entre d'altres, Dinamarca, Hongria, Àustria i sense anar més lluny, Andorra. Aquesta proposta podria ser una fórmula adequada per a mantenir, a l'ensens, la senyera i l'estelada, bandera que en els darrers anys, ha esdevingut, per la majoria de la població, la seva bandera més representativa.

L'ESTELADA. BANDERA CIVIL

L'estelada seria la bandera civil («civil flag») que representaria al país internacionalment i seria la que usaria habitualment el comú de la població. Aquesta bandera ha acompanyat durant els darrers cent anys, i especialment en el darrer decenni, la lluita per l'alliberament nacional. Així doncs de bandera partidària o provisional ha esdevingut transversal i representativa del país.

«LA SENYERA. BANDERA D'ESTAT

La bandera de les «quatre barres» es podria convertir en el que s'anomena bandera estatal («state flag»), una bandera que s'usaria de manera restrictiva per part del govern de l'estat, cenyint-se sols a un àmbit o institució, en tant que bandera històrica. Per, exemple es podria usar en les sessions del parlament i certs monuments històrics, especialment els vinculats a l'antiga corona d'Aragó.

BANDERES HISTÒRIQUES

La bandera de la creu de sant Jordi, així com la bandera de santa Eulàlia i d'altres, podrien tenir un cert reconeixement com a banderes històriques i aparèixer en certs espais i monuments històrics (castells, recintes històrics vinculats a la Corona d'Aragó, etc.)

organitza:

www.reeixida.cat
fundacio@reeixida.cat

